

KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET I OSLO
FORNMINNESEKSJONEN
Postboks 6762,
St. Olavs Plass
0130 Oslo

RAPPORT

ARKEOLOGISK UTGRAVNING

KULLGROP

Sætre nordre, 199/61
Åsnes kommune, Hedmark

INGAR M. GUNDERSEN

Oslo 2011

**KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET
I OSLO**

Gårds-/ bruksnavn Sætre nordre	G.nr./ b.nr. 199/61
Kommune Åsnes	Fylke Hedmark
Saksnavn Rv 20 Kløfta bru – Flissundet bru	Kulturminnetype Kullgrop
Saksnummer (arkivnr. Kulturhistorisk museum) 2009/15843	Tiltakskode/ prosjektkode 759076/220099
Eier/ bruker, adresse	Tiltakshaver Statens Vegvesen
Tidsrom for utgravning 3. juni 2010	M 711-kart/ UTM-koordinater/ Kartdatum WGS 1984 UTM Sone 32N X: 667043 Y: 6721683
ØK-kart DC061-5-4, DD061-5-3	ØK-koordinater
A-nr. 2010/98	C-nr. C57521
ID-nr (Askeladden) 40679-1	Negativnr. (Kulturhistorisk museum) Cf.34248
Rapport ved: Ingar M. Gundersen	Dato: 28.02.11
Saksbehandler: Inger Marie Berg Hansen	Prosjektleder: Inger Marie Berg Hansen

SAMMENDRAG

I forbindelse med etableringen av gang- og sykkelvei langsmed Rv 20, og mindre oppgraderinger av selve veien, ble det gjennomført arkeologiske utgravninger av en kullgrop på Sætre nordre ca. 2 km rett sør for Flissundet bru i Åsnes. Kullgropen kan defineres som stor etter gjeldende benevnelser for denne typen kulturminner. Den hadde kvadratisk milebunn. Kun en fase kunne med sikkerhet dokumenteres. Kullgropen ble radiologisk datert fra sen vikingtid til tidlig høymiddelalder. Kullgropen var registrert med en sidegrop, men denne har en usikker tilknytning til kullgropen. Sidegropen kan være en yngre konstruksjon.

Resultatene sammenfaller godt med det som er kjent fra tidligere undersøkelser av kullgroper i området.

INNHOOLD

1. BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN	2
2. DELTAGERE, TIDSRUM	3
3. LANDSKAPET - FUNN OG FORNMINNER	3
4. UTGRAVNINGEN.....	3
4.1 Problemstillinger – prioriteringer	3
4.2 Utgravningsmetode	4
4.3 Kildekritiske forhold.....	5
4.4 Utgravningen	5
4.4.1 Strukturbeskrivelse	5
4.4.2 Naturvitenskapelige prøver.....	6
4.4.3 Datering	6
4.5 Vurdering av utgravningsresultatene, tolkning og diskusjon.	7
5. KONKLUSJON.....	8
6. LITTERATUR	8
7. VEDLEGG	10
7.1 Strukturliste.....	10
7.2 Liste over kullprøver	10
7.3 Fotoliste.....	11
7.4 Analyser	12
7.5 Utskrift av tilvekstteksten	13
7.6 Plan- og profiltegning	14
7.7 Kart	15

RAPPORT FRA ARKEOLOGISK UTGRAVNING

SÆTRE NORDRE, 199/61, ÅSNES KOMMUNE, HEDMARK FYLKE

INGAR M. GUNDERSEN

1. BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN

I forbindelse med reguleringsplan for Rv 20, Kløfta bru – Flissundet bru, med formål om å bygge gang- og sykkelvei på strekningen, ble det gjennomført arkeologiske registreringer i 2006. Undersøkelsen resulterte i funn av fire kullgroper, hvorav en ble direkte berørt av tiltaket. Fylkeskommunen anbefalte i brev av 29. november 2006 til Riksantikvaren, at kullgrop 40679-1 ble frigitt med vilkår om arkeologisk undersøkelse. Kulturhistorisk museum uttalte seg om saken i brev av 8. januar 2007 til Riksantikvaren, og sluttet seg til fylkeskommunens vurdering. Riksantikvaren ga tillatelse til inngrep i kullgropen med vilkår om en arkeologisk undersøkelse i brev av 11. januar til fylkeskommunen. Reguleringsplanen ble vedtatt av Åsnes kommune i mai 2007.

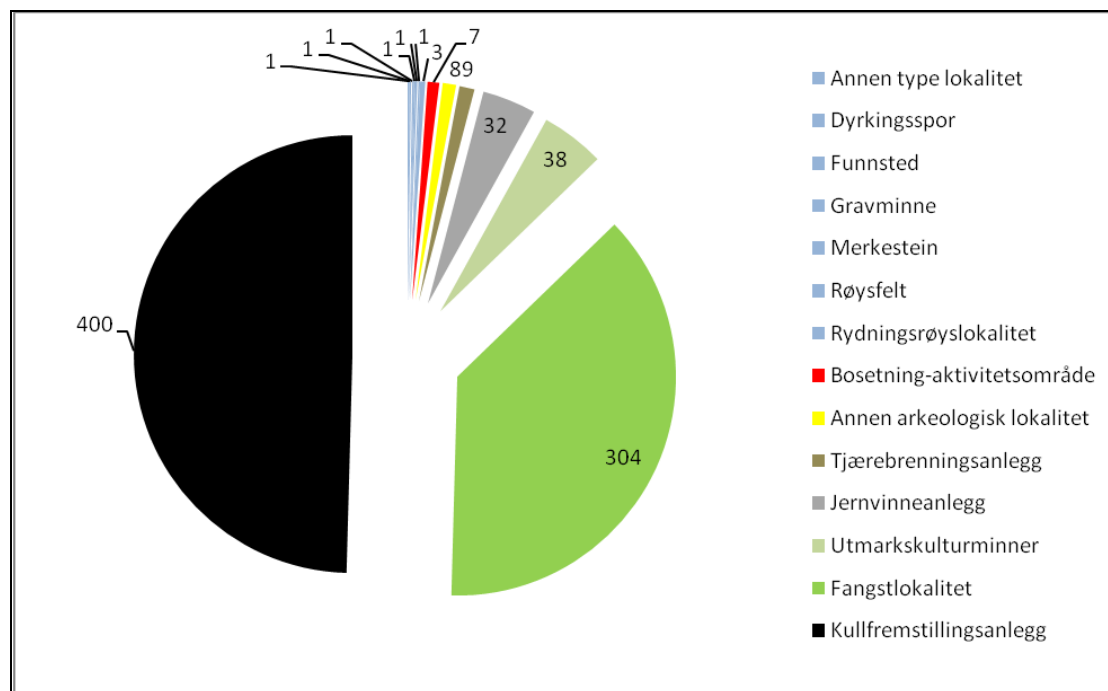
Figur 1: Kullgrop 40679-1 sett mot sørøst. Foto: Ingar M. Gundersen (Cf.34248:12).

2. DELTAGERE, TIDSRØM

Utgravningen ble utført av arkeolog Ingar M. Gundersen 3. juni 2010, og det ble benyttet 2 dagsverk i felt. Gravemaskinfører Tom Gransjøen fra Engelsrud anlegg deltok en halv dag. Tiltakshaver Gudbrand Vaaler kom på et kort besøk i løpet av undersøkelsen.

3. LANDSKAPET - FUNN OG FORNMINNER

Dagens Åsnes preges både av store skogslandskaper og intensivt oppdyrkede jordbrukslandskaper. Kommunen er svært rikt på kulturminner, som i all hovedsak kan knyttes til utnyttelse av utmarksområdene (Figur 2). Dette dreier seg spesielt om kullfremstillingsanlegg og fangstlokaliteter, som er de to største funnkategoriene i kommunen. Planområdet ligger langs eksisterende Rv 20, ca. 2 km sør for Flissundet bru. Området ligger hovedsakelig på ei relativt flat elveslette med enkelte høyereliggende partier. De registrerte kullgropene ligger på en svakt markert kolle i en tynn stripe med lett kupert og åpen furuskog rett øst for Rv 20, med store jordbruksarealer i området rundt. Kullgrop 40679-1 er plassert i et mindre søkk på kollen, i ly av en slak forhøyning umiddelbart i sørøst.

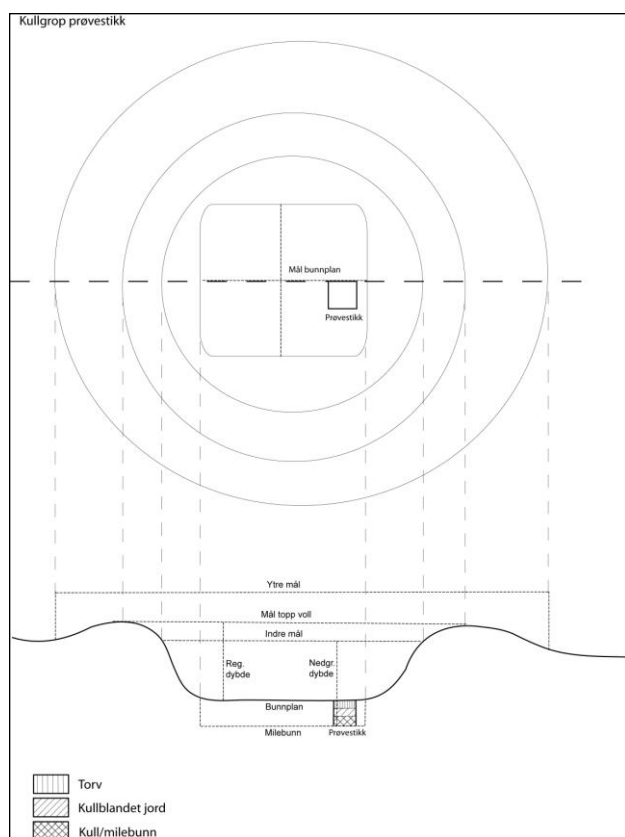

Figur 2: Registrerte arkeologiske lokaliteter i Åsnes i henhold til data fra kulturminnedatabasen Askeladden, per 6.1.2011.

4. UTGRAVNINGEN

4.1 PROBLEMSTILLINGER – PRIORITERINGER

Kullgroper er en relativt vanlig kulturminnetype i utmarka på Østlandet, og var i hovedsak benyttet for kullproduksjon i yngre jernalder og middelalder. Kullgropenes forhold til jernproduksjonen i yngre jernalder og middelalder har vært et viktig tema ved flere store prosjekter innenfor Kulturhistorisk museums distrikt, som

Figur 3: Standardisert oppmåling av kullgrop i plan og profil ved prøvestikking. Utarbeidet av Bernt Rundberget.

tallfesting og utarbeidelse av statiske data, som først blir tilgjengelig etter en arkeologisk undersøkelse. Slike data utgjør et viktig grunnlag for vår samlede kunnskap om denne typen virksomhet på Østlandet som helhet. Utnyttelsen av utmarksressursene i den aktuelle perioden er et satsningsområde ved Kulturhistorisk museum, og det vektlegges derfor å samle inn mest mulig enhetlig statistisk materiale om kullgropene. Dette kan være form, dimensjon, vedstabling, treslag, datering, eventuelle bruksfaser og forholdet til eventuelle nærliggende kulturminner. For kullgrop 40679-1 var det i tillegg av særskilt betydning å belyse relasjonen til sidegropen.

4.2 UTGRAVNINGSMETODE

Kullgropen var målt inn i forbindelse med registreringen, og deretter lagt inn i kulturminnedatabasen Askeladden. Den samme geometrien ligger til grunn for kartmaterialet benyttet i denne rapporten.

For å sikre statistiske data om kullgropens dimensjoner og form, ble den tegnet og fotografert i både plan og profil. Ved plantegning strekkes det opp to målebånd i 90 graders vinkler i forhold til hverandre fra et referansepunkt sentralt i gropa. Hovedaksen anlegges slik at den også berører midtpunktet i sidegropa. Strukturen tegnes deretter i 1:50 med utgangspunkt i målebåndene, og det markeres for yttervoll, toppvoll, indre diameter og bunnplan (Jf. Figur 3). Man er oppmerksom på elementer som underbygger tolkningen av kullgropens form, og markerer for stubber, steiner eller skader som kan ha hatt innvirkning på strukturens fysiske egenskaper ved

Dokkaprojektet (Larsen 1991), Rødsmoprojektet (Narmo 1997) og Regionfelt Østlandet (Rundberget 2007). Kunnskapsstatus og framtids-perspektiver er presentert i Kulturhistorisk museums faglige program om emnet (Larsen 2009).

Kullgroper viser regionale forskjeller og ulike håndverkstradisjoner ved at størrelse og form varierer. På østsiden av Mjøsa, syd for Koppang, er gropene kvadratiske eller rektangulære (jf. Narmo 1997), mens de på vestsiden oftest er sirkulære eller ovale (Larsen 1991). Nyere undersøkelser har imidlertid vist større grad av variasjon vest for Mjøsa.

Kullgroper utgjør imidlertid et såkalt massemateriale. Dette innebærer at en viktig del av den vitenskaplige verdien er knyttet til

tidspunktet for undersøkelsen. Plantegningene er likevel å forstå som stilistiske gjengivelser, og har som formål å sikre sammenlignbare statistiske data.

Figur 4: Maskinell snitting av kullgrop 40679-1. Sidegropa er til venstre i bildet, med selve kullgropa lenger mot høyre. Foto: Ingar M. Gundersen (Cf.34248:5).

Kullgropen blir dermed snittet med gravemaskin langsmed hovedaksen, slik at relasjonen til sidegropa kan belyses nærmere (Figur 4). Ved maskinell snitting blir halve strukturen flategravd ned mot det bevarte kullsjiktet i milebunnen. Milebunnen blir deretter rensed fram for hånd og fotodokumentert. Man tegner deretter formen på milebunnen inn på plantegningen, før snittet fullføres ned i urørt undergrunn. Profilen renses dermed frem for hånd, før man fotograferer profilen og tegner den i 1:50. Tilslutt tar man ut kullprøver fra de ulike bruksfasene og markerer av for disse på profiltegningen.

4.3 KILDEKRITISKE FORHOLD

Kullgropen lå få meter fra riksveien, men det så ikke ut til at kulturminnet var blitt nevneverdig skadet av anleggelsen av denne. En lokal informant kunne imidlertid fortelle at kullgropen var benyttet som lekehytte i nyere tid, og at dette kan ha medført skader på kulturminnet.

4.4 UTGRAVNINGEN

4.4.1 STRUKTURBESKRIVELSE

Markant og dyp kullgrop med lave valler med ytre mål 8,45 meter og dybde på 1,3 meter etter utgravning. Den indre diameteren var på 3,85 meter, og avstanden mellom toppvollene opptil 6,25 meter. Vollene er tydeligst i nord, nordøst og vest, men vanskeligere å spore i øst og sør. Mot sørøst stiger terrenget noe, hvorpå yttervollen går i ett med terrenget. Nedskjæringen er svakt skrånende og kullgropa virker noe sammenrast i plan. Kullgropa viste seg ved snitting å ha et kvadratisk bunnplan og virket uforstyrret av moderne virksomhet. Kullgropen kan defineres som stor, etter gjeldende definisjoner for denne typen kulturminner (Jf. Narmo 1996:170). Kun en fase kunne med sikkerhet påvises, men to kullprøver ble likevel tatt ut fra to ulike

nivåer i milebunnen. KP1 ble tatt ut fra venstre hjørne mot bunn av kullsjiktet, mens KP2 ble tatt ut fra en kulltunge i øvre del av høyre hjørne.

Figur 5: Profil gjennom kullgrop med sidegrop, sett mot vest. Foto: Ingar M. Gundersen (Cf34248:6-8).

Sidegropen lå ca. 2 meter sør for kullgropens nedskjæring, og var opptil 2,3 meter bred og 0,6 meter dyp. Det var ingen synlige voller, og nedskjæringen hadde en buet utforming. Sidegropen bryter det eldre utvaskingslaget, men hadde ingen tydelige deponerte lag. Mens det i selve kullgropen var spor etter dannelsen av et nytt utvaskingslag under torva, var det ikke spor etter en slik prosess i sidegropen. Under torva i sidegropa lå det derimot et tynt gråsvart og humusblandet siltlag med noe kullfragmenter. I dette laget ble det også funnet små plastbiter. Flere faktorer peker dermed i retning av at sidegropa kan være yngre enn kullgropa, og at det ikke er en sidegrop i tradisjonell forstand. At vollmassene fra kullgropa ikke har erodert inn i sidegropa, tyder likeledes på at sidegropen er en yngre konstruksjon som snarere kutter av vollen.

4.4.2 NATURVITENSKAPELIGE PRØVER

Det ble tatt ut to kullprøver. Begge ble vedartsbestemt av statsstipendiat Helge I. Høeg og besto av furu (Jf. Vedlegg 7.4).

4.4.3 DATERING

Kullgroper knyttes i all hovedsak til jernvinneteknologien i yngre jernalder og middelalder, og det foreligger få eller ingen sikre dateringer til eldre jernalder (Larsen 2009:66). Det er etter hvert kommet inn flere etterreformatoriske dateringer fra kullgroper fra ulike områder (Amundsen 2008; Larsen 2009:66, 148, 152; Gundersen 2008, in prep.), men hovedbrukstiden kan defineres innenfor vikingtid og middelalder med et tyngdepunkt på 1200-tallet (Larsen 2004:154). I Hedmark ligger majoriteten av C14-dateringer fra kullgroper innenfor 1040 – 1280 e. Kr., men i motsetning til andre fylker ser det ikke ut til at kullgroper har vært i bruk etter ca. 1400 e. Kr. (Larsen 2009:125). Generelt sett ser det også ut til at kullgropene i fylket i stor grad sammenfaller med jernproduksjonen i middelalder, ettersom C14-dateringene fra kullgroper og jernvinneanlegg i stor grad sammenfaller. I utgravningssammenheng er det kun i et tilfelle tidligere foretatt C14-dateringer av kullgroper i Åsnes, i forbindelse med en begrenset undersøkelse av to kullgroper og en slagghaug (Jf. Holm og Lønaas 2009). Alle de radiologiske dateringene lå innenfor 1000 – 1200 e. Kr. Det er imidlertid foretatt enkelte undersøkelser i nabokommunene Våler og Grue, og C14-dateringene ligger i all hovedsak innenfor 1000 – 1300 e. Kr. (Larsen 2009:123-124, Demuth og Bergstøl 2007). Alle de radiologiske dateringene er foretatt på furu. I et tilfelle, på Piksrud i Grue, ble en kullprøve datert til 895 – 1015 e. Kr.

To kullprøver ble sendt inn for radiologisk datering i forbindelse med gjeldende undersøkelse. KP1 ga utslag til 1050 – 1210 e. Kr., og KP2 til 900 – 1005 e. Kr. Dette sammenfaller godt med tidligere undersøkelser i nærområdet.

Figur 6: Flategravd kvadratisk milebunn, sett mot vest. Foto: Ingar M. Gundersen (Cf. Cf34248:4).

4.5 VURDERING AV UTGRAVNINGSRISULTATENE, TOLKNING OG DISKUSJON.

Den utgravde kullgropen på Sætre nordre kan defineres som stor etter gjeldende definisjoner, og hadde en kvadratisk milebunn. De radiologiske dateringene ga utslag til sen vikingtid til og med overgangen til høymiddelalder. Tidligere undersøkelser av kullgroper i tilgrensende kommuner har i likeledes påvist kvadratisk eller rektangulær milebunn, med de fleste dateringene innenfor samme tidsperiode. Hovedresultatene sammenfaller dermed godt med det som tidligere er kjent i området rundt, og i fylket som helhet. De radiologiske utslagene til 1050 – 1210 og til 900 – 1005 e. Kr. representerer imidlertid ikke nødvendigvis to separate bruksfaser, ettersom de ikke stammer fra to klart adskilte lag. Den radiologisk sett eldste prøven ble også tatt ut fra et noe høyere nivå i kullsjiktet, fra en kulltunge som stratigrafisk sett ville representert den yngste bruksfasen hvis dette hadde latt seg påvise med sikkerhet. Man skal i denne sammenhengen også ta i betraktning furuas høye egenalder, og de feilmarginer dette kan medføre ved en radiologisk datering. Begge prøvene kan dermed stamme fra samme bruksfase, men at tømmeret kan ha hatt varierende alder. Til tross for at resultatene ligger innenfor vikingtid og tidlig middelalder, kan dette også innebære at den reelle brukstiden kan ha vært innenfor tidlig høymiddelalder. At resultatene i såpass stor grad sammenfaller med tidligere undersøkelser i regionen skal likevel vektlegges.

Kullgrop 40679-1 avviker derimot fra hovedmønsteret for kullgroper i Hedmark, ved at det var registrert en sidegrop. Sidegroper er til en viss grad også et regionalt fenomen, og forekommer hyppigere vest for Mjøsa generelt, og i Telemark og Aust-Agder spesielt, enn i øvrige områder på Østlandet (Larsen 2009:67). Sidegropenes funksjon er et uavklart spørsmål, og det har blant annet vært drøftet hvorvidt de kan

ha sammenheng med luftemekanismer inn mot mila (Bloch-Nakkerud 1987:57-58). Det har også vært hevdet at de har vært benyttet som vanncisterner under kullbrenningen, evt. med en skinnbekledning (Narmo 1996:46-49). Andre tolkninger er at de kan være spor etter masseuttak til miledekket. På Gråfjellprosjektet i Hedmark ble fem sidegroper undersøkt, og alle hadde tykke kullsjikt og spor etter varmepåvirkning. Det ble derfor drøftet hvorvidt det var reelle sidegroper i det hele tatt, eller en form for kullgroper (Rundberget 2007). Det har ikke lyktes å påvise noen sikker direkte forbindelse mellom hovedgrop og sidegrop, og ofte er de tomme.

Ved gjeldende undersøkelse lot det seg ikke gjøre å påvise noen direkte sammenheng mellom kullgropa og sidegropa, og det var heller ingen spor etter kullbrenning eller varmetvikling i sidegropa. De stratigrafiske forholdene og funn av plastbiter under torvlaget indikerer snarere at sidegropa er en yngre konstruksjon, med uvisst formål.

5. KONKLUSJON

I forbindelse med anleggelsen av gang- og sykkelvei langsmed Rv 20 i Åsnes ble det gravd ut en kullgrop med radiologisk datering til sen vikingtid til tidlig høymiddelalder. Kullgropen var kvadratisk og sammenfaller i form, størrelse og brukstid i stor grad med tidligere undersøkelser i regionen. Kullgropen var registrert med en sidegrop, noe som er uvanlig i området. Sidegropen er imidlertid høyst usikker, og er med sannsynlighet en yngre konstruksjon.

6. LITTERATUR

Amundsen, Tina

2007 *Elgfangst og bosetning i Gråfjellområdet. Gråfjellprosjektet Bind II. Varia 64.* Kulturhistorisk museum, Fornminneseksjonen, Oslo.

Amundsen, Øystein

2008 Kullgroper og andre groper. Datering av groper i utmark på Øvre Romerike i Akershus. *Nicolay arkeologisk tidsskrift* 105.

Bloch-Nakkerud, Tom

1987 *Kullgropen i jernvinna øverst i Setesdal.* Varia 15. Universitetets Oldsaksamling, Oslo.

Demuth, Volker og Jostein Bergstøl

2007 *Rapport fra arkeologisk utgravning av kullgroper og tjæremila. Sjurderud, 34/1, Våler kommune, Hedmark.* Upublisert utgravningsrapport. Kulturhistorisk museum, Oslo.

Holm, Ingunn og Ole Christian Lønaas

2010 *Prosjektplan. Arkeologisk undersøkelse av kullgrop; id 40679-1. Reguleringsplan for RV20, Kløfta bru – Flissundet bru. Sætre nordre, 199/61, Åsnes kommune, Hedmark.* Upublisert prosjektplan. Kulturhistorisk museum, Oslo.

Gundersen, Ingar M.

- 2008 *Rapport fra arkeologisk utgravning av kullgroper. Sveen 6/6, Grov 7/4, Bø 8/2, Kasa 9/2, Strand 10/4, Gudbrandslie, Vang kommune, Oppland.* Upublisert utgravningsrapport. Kulturhistorisk museum, Oslo.
- In prep. *Arkeologiske registreringar i samband med 420 kV kraftlinje "Ørskog – Fardal"*. Kulturhistorisk publikasjon nr. 3, Sogn og Fjordane fylkeskommune.
- In prep. *Rapport fra arkeologisk utgravning av kullgroper og hulvei. Hvam lille 219/1 og Hvam store 221/47, Nes, Akershus.* Upublisert utgravningsrapport. Kulturhistorisk museum, Oslo.

Larsen, Jan Henning

- 1991 *Jernvinna ved Dokkfløyvatn. De arkeologiske undersøkelsene 1986-1989.* Varia 23. Universitetets Oldsaksamling, Oslo
- 2004 *Jernvinna på Østlandet i yngre jernalder og middelalder – noen kronologiske problemer. Viking 2004.*
- 2009 *Jernvinneundersøkelser. Faglig program, bind 2.* Varia 78. Kulturhistorisk museum, Fornminneseksjonen, Oslo.

Narmo, Lars Erik

- 1996 *Jernvinna i Valdres og Gausdal – et fragment av middelalderens økonomi.* Varia 38. Universitetets Oldsaksamling, Oslo.
- 1997 *Jernvinne, smie og kullproduksjon i Østerdalen. Arkeologiske undersøkelser på Rødsmoen i Åmot 1994-1996.* Varia 43. Universitetets Oldsaksamling, Oslo.

Rundberget, Bernt

- 2007 *Jernvinna i Gråffellområdet. Gråffellprosjektet bind I.* Varia 63. Kulturhistorisk museum, Fornminneseksjonen, Oslo.

7. VEDLEGG

7.1 STRUKTURLISTE

Struktur nr. og C-nr.	Metode	Før utgraving						Etter utgraving			Kullag i milebunnen				Kommentar
		Ytre diam. (m)	Diam. toppvoll (m)	Indre diam. (m)	Dybde (m)	Nedskjæring	Form på grop (bunn)	Ytre diam. (m)	Dybde (m)	Indre diam. (m)	Faser	Kassebunn, plan	Tykkelse (cm)	Profil, bunnform	
S1 - sidegrop	Maskinell snitting	2,3 x 1,85	-	-	0,6	Oval	Sirkulær	2,4	0,75	-	-	-	-	Buet	Usikker
S2 - kullgrop C57521	Maskinell snitting	8,35 x 8,1	6,25 x 6	4,8 x 4,1	0,85	Oval	Avlang	8,45	1,3	3,85	1	Kvadratisk	25	Flat	Voll i vest og nord

7.2 LISTE OVER KULLPRØVER

Museums-nr	Funnr. i felt	Struktur-nr	Funnkontekst	Vekt (g)	Vedart	NTNU-Lab.nr.	C14-alder før nåtid	Kalibrert alder
57521/1	KP1	S2	Tatt ut i profil fra milebunnen	6,3	40 biter bestemt, alle <i>pinus</i> (furu)	TRa-1627	900 ± 30	1050 – 1210 e. Kr.
57521/2	KP2	S2	Tatt ut i profil fra milebunnen	6,6	40 biter bestemt, alle <i>pinus</i> (furu)	TRa-1628	1085 ± 35	900 – 1005 e. Kr.

7.3 FOTOLISTE.

Filmnr	Motivbeskrivelse	Navn	Dato	Retning
Cf34248_001.JPG	Oversiktsbilde over kullgropen før maskinell snitting. Sidegropen i front og kullgropen i bakkant	Gundersen, Ingar M.	03.06.2010	Nord
Cf34248_002.JPG	Oversiktsbilde over kullgropen før maskinell snitting. Kullgropen i front og sidegropen i bakkant	Gundersen, Ingar M.	03.06.2010	Sør
Cf34248_003.JPG	Kullgropen i plan før snitting	Gundersen, Ingar M.	03.06.2010	Sørøst
Cf34248_004.JPG	Milebunnen i kullgropa, flategravd under snitting	Gundersen, Ingar M.	03.06.2010	Vest
Cf34248_005.JPG	Arbeidsbilde av maskinell snitting av kullgrop	Gundersen, Ingar M.	03.06.2010	-
Cf34248_006.JPG	Profil gjennom kullgrop og sidegrop. Foto 1 tatt fra sør mot nord: Sidegrop	Gundersen, Ingar M.	03.06.2010	Vest
Cf34248_007.JPG	Profil gjennom kullgrop og sidegrop. Foto 2 tatt fra sør mot nord: Kullgrop	Gundersen, Ingar M.	03.06.2010	Vest
Cf34248_008.JPG	Profil gjennom kullgrop og sidegrop. Foto 3 tatt fra sør mot nord: Nordlige voll i kullgrop	Gundersen, Ingar M.	03.06.2010	Vest
Cf34248_009.JPG	Detalj av milebunnen i kullgrop	Gundersen, Ingar M.	03.06.2010	Vest
Cf34248_010.JPG	Detalj av sidegropen	Gundersen, Ingar M.	03.06.2010	Vest
Cf34248_011.JPG	Oversiktsfoto over kullgropen med Rv 20 i forkant	Gundersen, Ingar M.	03.06.2010	Nordøst
Cf34248_012.JPG	Oversiktsbilde over kullgropen med Rv 20 i forkant	Gundersen, Ingar M.	03.06.2010	Sørøst

7.4 ANALYSER

Dateringsrapport fra Nasjonallaboratoriet for C14-datering

LABORATORIET FOR RADIOLOGISK DATERING

Adr.: NTNU – Gløshaugen, Sem Sælandsv. 5, 7491 Trondheim
 Telefon 73593310 Telefax 73593383

DATERINGSRAPPORT

Oppdragsgiver: Berg-Hansen, Inger M.
 KHM/Fornminneseksjonen/UiO
 Postboks 6762 St. Olavs plass, 0130 Oslo

DF-4334

Lab. ref.	Oppdragsgivers ref.	Materiale	Datert del	¹⁴ C alder før nåtid	Kalibrert alder	δ ¹³ C ‰
TRa-1627	C57521-1, Sætre Nordre Åsnes, Hedmark	Trekull Furu		900 ± 30	AD1050-1210	-26.1*
TRa-1628	C57521-2, Sætre Nordre Åsnes, Hedmark	Trekull Furu		1085 ± 35	AD900-1005	-26.1*

Dato: 10 DEC 2010

Laboratoriet for Radiologisk Datering

Helene Svarva
 Helene Svarva

Steinar Gulliksen
 Steinar Gulliksen

7.5 UTSKRIFT AV TILVEKSTTEKSTEN

C57521/1-2

Produksjonsplass fra yngre jernalder/middelalder funnet på SÆTRE NORDRE (199 /61), ÅSNES K., HEDMARK.

- 1) **Prøve** av trekull. Små kullbiter. Vedartsbestemt av statsstipendiat Helge I. Høeg. 40 biter ble bestemt, alle pinus (furu). *Vekt: 6,3. Datering: 1050 - 1210 e. Kr., 900 ± 30 BP (TRa-1627).* Tatt ut i milebunnen i kullgrop ved maskinell snitting.
- 2) **Prøve** av trekull. Små kullbiter. Vedartsbestemt av statsstipendiat Helge I. Høeg. 40 biter ble bestemt, alle pinus (furu). *Vekt: 6,6. Datering: 900 - 1005 e. Kr., 1085 ± 35 BP (TRa-1628).* Tatt ut i milebunnen i kullgrop ved maskinell snitting.

Funnomstendighet: Arkeologisk utgravning av en kullgrop i forbindelse med anleggelsen av gang- og sykkelvei langsmed Rv 20. Kullgropen ble snittet med gravemaskin og to kullprøver tatt ut fra milebunnen. Kullgropen kan defineres som store etter gjeldende definisjoner og hadde kvadratisk bunnplan. Resultatene sammenfaller med det som er kjent fra tidligere undersøkelser av kullgroper i området rundt.

Orienteringsoppgave: Ca. 2 km sør for Flissundet bru, på en tynn stripe med åpen furuskog langsmed østsiden av Rv 20, vis a vis gårdsveien inn mot Bjerke søndre, gnr 198, ca. 15 meter fra veikanten.

Projeksjon: EU89-UTM; Sone 32 N: 667043 Ø: 6721683

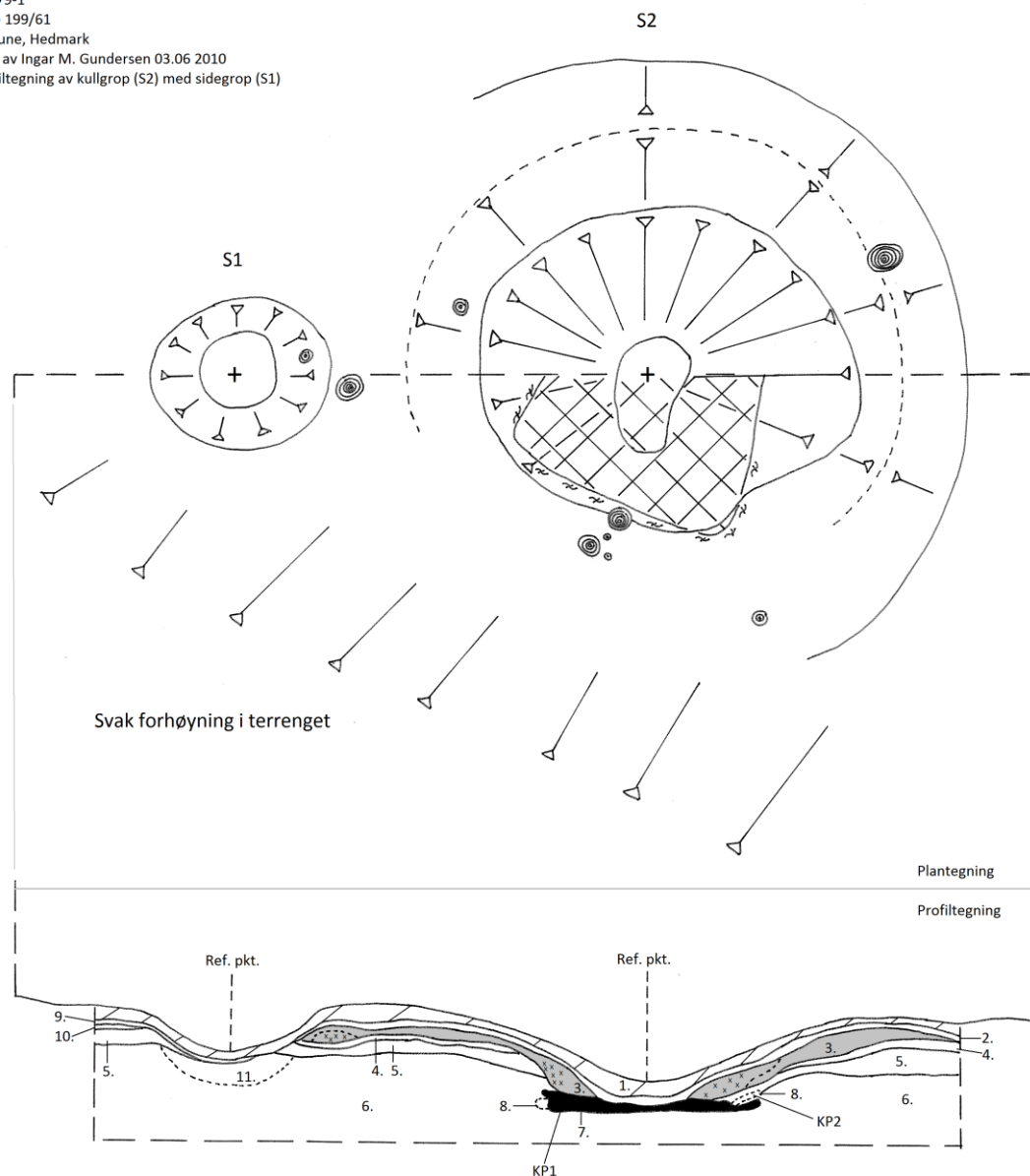
LokalitetsID: 40679

Litteratur: Gundersen, Ingar M., 2011: *Rapport fra arkeologisk utgravning av kullgrop. Sætre nordre, 199/61, Åsnes kommune, Hedmark.* Upublisert utgravningsrapport, Kulturhistorisk museum, Oslo

Funnet av: Ingar M. Gundersen, 2010

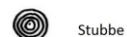
7.6 PLAN- OG PROFILTEGNING

Kullgrop 40679-1
 Sætre nordre 199/61
 Åsnes kommune, Hedmark
 Tegnet i 1:50 av Ingar M. Gundersen 03.06 2010
 Plan- og profiltegning av kullgrop (S2) med sidegrop (S1)

Lagbeskrivelse:

1. Torv
2. Nytt utvaskingslag. Gråhvit silt med noe kullfragmenter
3. Oppspadde og blanda masser. Beige silt med større flekker med gråbrun og svært kullholdig silt. Massene er spesielt kullholdige ned mot milebunnen
4. Eldre utvaskingslag med et markant kullsjikt i overgangen mot lag 3
5. Anrikningslag. Rødbrun silt
6. Grå silt og sand. Steril undergrunn
7. Markant kullsjikt
8. Små lommer med kullblandet silt og spor etter sterk varmpåvirkning. Henger sammen med lag 7
9. Svært tynt gråsvart og humusblandet siltlag med kullfragmenter
10. Utvaskingslag. Hvit silt
11. Svært svakt fyllskifte. Brunlig silt med mye smårøtter og noe humus. Uklart hvorvidt det er natur

Stubbe

Referansepunkt

Kullsjikt i milebunn

Torv

Varmepåvirkning

Kullbiter

1 meter

7.7 KART

Begge kart: Kartgrunnlag: Statens kartverk. Tillatelsesnummer NE12000-150408SAS. Produsert 07.01 2011 av Ingar M. Gundersen, KHM

